

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN

ADVIES Nr. 2.223

CRB 2021-2001
CO 1000

Gemeenschappelijke Raadszitting van 29 juni 2021

Van de flexibele abonnementen van de NMBS voor het woon-werkverkeer een succes maken

x x x

3.037/1
3.195

Inbehandelingneming

Om in te spelen op de gewijzigde mobiliteitsvraag als gevolg van het toegenomen telewerk en van andere evoluties op de arbeidsmarkt (bv. de opmars van deeltijds werken en van werken op verschillende locaties) zal de NMBS haar productengamma in de eerste helft van 2022 uitbreiden met "flex abo's". Dit zijn flexibele abonnementen voor het woon-werkverkeer waarmee een bepaald aantal reisdagen per maand of per jaar kunnen worden gekocht en die afgestemd zijn op de verplaatsingsbehoeften van werknemers die twee à drie dagen per week van en naar het werk reizen.

Op 16 maart 2021 kwamen vertegenwoordigers van de NMBS de gemengde subcommissies Treinkaarten en Terugbetaling van het woon-werkverkeer, die binnen de Raden met dit dossier belast zijn, toelichtingen ter zake verschaffen. Op basis van deze toelichtingen en van de besprekingen dienaangaande die gevoerd werden op 16 maart en 1 juni 2021, werd het onderstaande initiatiefadvies opgesteld, dat op 29 juni 2021 door de gemengde plenaire vergadering van de Raden werd goedgekeurd.

In dit advies formuleren de Raden een aantal voorwaarden die in hun ogen vervuld moeten zijn om van de flexibele abonnementen van de NMBS succesformules te maken die het woon-werkverkeer per trein - dat sinds de uitbraak van de coronacrisis een terugval kent - opnieuw naar een hoger niveau tillen.

Met dit advies roepen ze de NMBS en de andere onderhandelaars van het toekomstige openbaredienstencontract voor de NMBS op om alles in het werk te stellen opdat die voorwaarden vervuld zijn. Ook engageren ze zich ertoe om via het interprofessioneel sociaal overleg bij te dragen tot het succes van die formules.

Advies

1. Inspelen op de ontwikkelingen op het terrein

1.1 *Rekening houden met de realiteit van de arbeidswereld*

De Raden stellen met tevredenheid vast dat de NMBS gevolg geeft aan hun vraag om in te spelen op de evoluties op de arbeidsmarkt (bv. het toegenomen telewerk) door in de eerste helft van 2022 flexibele abonnementen voor het woon-werkverkeer te lanceren.

1.2 *Inzetten op de flexibele abonnementen om het treingebruik weer een boost te geven*

De Raden beschouwen de flexibele abonnementen voor het woon-werkverkeer als belangrijke instrumenten die moeten worden ingezet om het treingebruik in het kader van het woon-werkverkeer op te krikken. Door de coronacrisis is het treingebruik gedaald, terwijl het net zou moeten toenemen om de modal shift te kunnen realiseren die de verschillende beleidsniveaus in ons land nastreven en om van de spoorwegen de ruggengraat van duurzaam reizen in België te maken.

Hieronder sommen de Raden een aantal voorwaarden op die volgens hen vervuld moeten zijn om van de flexibele abonnementen van de NMBS succesformules te maken die het woon-werkverkeer per trein naar een hoger niveau tillen.

2. Voorwaarden om van de flexibele abonnementen een succes te maken

2.1 Voorwaarden die inspanningen vergen van de onderhandelaars van het toekomstige openbaredienstencontract voor de NMBS

2.1.1 De flexibele abonnementen opnemen in het openbaredienstencontract voor de NMBS

De Raden roepen de onderhandelaars van het toekomstige openbaredienstencontract voor de NMBS op om de flexibele abonnementen op te nemen in het openbaredienstencontract voor de NMBS en ervoor te zorgen dat voor deze abonnementen ook de gereguleerde tarieven kunnen gelden, zoals het geval is voor de Standard abonnementen.

2.1.2 De derdebetalersregeling toepassen op de flexibele abonnementen

De Raden vinden dat werkgevers die het wensen, met de NMBS een derdebetalersovereenkomst (80/20-systeem) moeten kunnen sluiten om hun werknemers gratis woon-werkverkeer met een flexibel abonnement van de NMBS aan te bieden.

Bijgevolg vragen ze aan de onderhandelaars van het toekomstige openbaredienstencontract voor de NMBS om het vrijwillige 80/20-systeem uit te breiden tot de flexibele abonnementen van de NMBS en om in een open overheidsenveloppe te voorzien voor de financiering van de overheidstussenkomst in die abonnementen.

2.2 Voorwaarden die inspanningen van de NMBS vereisen

2.2.1 De prijs van de flexibele abonnementen bepalen met de nodige omzichtigheid na analyse van de betalingsbereidheid en van de prijsgevoeligheid

Wat het prijsniveau van de flexibele abonnementen betreft, is het volgens de Raden belangrijk een evenwicht te vinden tussen, enerzijds, prijzen die voldoende attractief zijn om een zo groot mogelijk aantal werkgevers en werknemers te prikkelen om ze te gebruiken in het kader van het woon-werkverkeer en, anderzijds, prijzen die een gezond financieel kader voor de NMBS waarborgen en die rekening houden met het prijskaartje dat verbonden is aan de flexibiliteit¹ die de flexibele abonnementen als voordeel hebben. Om die flexibiliteit te kunnen aanbieden, moet de NMBS immers haar volledige treinaanbod ter beschikking stellen van de reizigers, want ze weet niet op welke dagen en tijdstippen de houders van een flexibel abonnement zich per trein zullen verplaatsen.

De Raden stellen vast dat de NMBS van plan is om het goedkoopste flexibel abonnement (nl. dat wat recht geeft op 120 reisdagen per jaar) aan te bieden tegen 82% van de prijs van een Standard abonnement voor 12 maanden en om voor de prijs van de andere flexibele abonnementen het principe toe te passen volgens hetwelk de prijs lager is wanneer het engagement t.a.v. de NMBS groter is : zo zal een flexibel jaarabonnement uitgedrukt per dag bv. goedkoper zijn dan een flexibel maandabonnement.

¹ De flexibiliteit die de flexibele abonnementen als voordeel hebben bestaat erin volledig vrij te kunnen kiezen op welke dagen en tijdstippen je de trein neemt.

Gelet op de determinerende rol van het prijsniveau voor de attractiviteit en het gebruik van de flexibele abonnementen, verzoeken de Raden de NMBS om de betalingsbereidheid voor en de prijsgevoeligheid van de flexibele abonnementen te analyseren, met name tijdens de testfase. Ook vragen ze dat de resultaten van deze analyses in aanmerking worden genomen bij het vastleggen van een prijsniveau voor de flexibele abonnementen. Dat laatste moet volgens de Raden voldoende aantrekkelijk zijn, niet alleen om bestaande reizigers te behouden, maar ook om nieuwe reizigers aan te trekken (zie ook punt 2.1.1.).

2.2.2 Ervoor zorgen dat de flexibele abonnementen multimodaliteit mogelijk maken

Volgens de Raden is het belangrijk dat de NMBS haar inspanningen om de combinatie van de trein met andere modi zo aantrekkelijk mogelijk te maken, voortzet en waar nodig uitbreidt of intensifieert. In dit verband vinden ze dat de flexibele abonnementen van de NMBS niet alleen een interessante optie mogen zijn voor werknemers voor wie de trein een deur-tot-deuroplossing biedt voor hun woon-werkverplaatsingen, maar eveneens voor werknemers die daarvoor de trein moeten combineren met andere vervoermiddelen. Bijgevolg vragen ze ervoor te zorgen dat de flexibele abonnementen kunnen worden aangevuld met een multimodaal luik, o.a. een parkeersupplement, regionale openbaarvervoersupplementen, fietssupplementen... De flexibele abonnementen zouden volgens de Raden ook moeten kunnen worden geïntegreerd in het multimodaal aanbod van de private actoren. Tot slot zal er volgens hen ook voor moeten worden gezorgd dat deze gemakkelijk kunnen worden geïntegreerd in het kader van een mobiliteitsbudget.

De Raden vinden het jammer dat tijdens de testfase die voorafgaat aan de lancering van de flexibele abonnementen het multimodale luik van deze abonnementen niet getest zal worden. Enerzijds begrijpen ze dat de NMBS de flexibele abonnementen reeds in de eerst helft van 2022 wil lanceren (omdat de vraag ernaar groot is) en bijgevolg niet van plan is de testfase uit te stellen (wat wel zou moeten om er een multimodaal luik in te integreren). Anderzijds wijzen ze erop dat door het multimodale luik niet te testen vóór de lancering geen mouw zal kunnen worden gepast aan eventuele "kinderziektes" ter zake die zouden opduiken.

2.2.3 Met enige omzichtigheid de hoogte van de prijs van het parkeersupplement kiezen

De Raden stellen vast dat de NMBS aan het reflecteren is over de hoogte van de prijs van het parkeersupplement voor de flexibele abonnementen, die onder meer afhankelijk zal zijn van de vraag of dat supplement recht moet geven op een gegarandeerde parkeerplaats of niet. De Raden herinneren eraan dat het belangrijk is dat deze abonnementen kunnen worden gecombineerd met een parkeerplaats, bijvoorbeeld door de activering van een afzonderlijk parkeersupplement. Als de werknemers immers niet over een gegarandeerde parkeerplaats beschikken (bv. via een reservatiesysteem), bestaat het gevaar dat ze hun trajecten met de auto zullen afleggen. Ze vragen de NMBS om tijdens haar reflecties ter zake rekening te houden met het feit dat werknemers die voor het overbruggen van hun woon-werktraject de trein kunnen combineren met de auto, zullen kiezen voor de auto (zonder de trein) indien de prijs van het parkeersupplement te hoog is. Ze vragen dan ook om de hoogte van het parkeersupplement voor flexibele abonnementen met de nodige omzichtigheid te bepalen.

2.2.4 Afspraken maken over de regionale openbaarvervoersupplementen

De Raden moedigen de openbaarvervoeroperatoren (NMBS, De Lijn, TEC, MIVB) en hun voorgedijoverheden aan om afspraken te maken over de regionale openbaarvervoersupplementen voor de flexibele abonnementen van de NMBS, zo dat deze abonnementen ook een interessante optie worden voor werknemers die de trein met een ander openbaarvervoermiddel combineren om zich tussen hun woon- en werkplaats te verplaatsen.

2.2.5 De flexibele abonnementen toegankelijk maken voor alle werknemers

De Raden stellen vast dat de NMBS van plan is om de flexibele abonnementen uitsluitend digitaal aan te bieden via de NMBS-app. Enerzijds wijzen de Raden op de voordelen van dit plan voor de NMBS en voor de werknemers die over een smartphone beschikken. Deze werknemers moeten hun reisgegevens niet op papier invullen, de administratieve last voor de werkgevers kan worden verminderd en de NMBS leert het gedrag van haar reizigers beter kennen, zodat ze haar vervoerbewijzen, vervoeraanbod en transportplannen daar beter op kan afstemmen.

Anderzijds wijzen de Raden erop dat er vandaag de dag nog steeds werknemers zijn die niet over een smartphone beschikken en die dus geen gebruik zullen kunnen maken van de flexibele abonnementen. Om de toegankelijkheid van de flexibele abonnementen voor alle werknemers te kunnen garanderen, vragen de Raden dat de NMBS het papieren halftijds abonnement – dat beschouwd kan worden als een papieren versie van het flexibel abonnement dat recht geeft op zes reisdagen per maand- blijft aanbieden en dat ze onderzoekt of de drie andere flexibele abonnementen² eveneens in een papieren versie kunnen worden aangeboden.

2.2.6 De opzegvoorwaarden voor de voltijdse Standard abonnementen versoepelen

De Raden vragen de NMBS om de mogelijkheid tot versoepeling van de opzegvoorwaarden voor de voltijdse Standard abonnementen te onderzoeken, zodat kan worden voorkomen dat werknemers die tijdens de looptijd van hun voltijds abonnement overstappen naar een flexibel abonnement daar financieel voor gestraft worden. Ze zijn van oordeel dat de NMBS ook voldoende publiciteit zou moeten maken voor dit toekomstige aanbod, opdat de werkgevers en de werknemers zich daarop kunnen voorbereiden.

2.2.7 Samen met de Raden naar oplossingen zoeken voor problemen uit de testfase

De Raden vinden het positief dat de flexibele abonnementen het voorwerp zullen zijn van een testfase voordat ze op de markt worden gebracht. Als vertegenwoordigers van de gebruikers en betalers van de toekomstige flexibele abonnementen, vragen de Raden om te beschikken over de feedback m.b.t. de flexibele abonnementen die de NMBS tijdens de testfase (in de tweede helft van 2021) van werkgevers en werknemers zal ontvangen.

Op basis van deze feedback kunnen de Raden immers samen met de NMBS zoeken naar oplossingen om zwakke punten van de flexibele abonnementen weg te werken en er bijgevolg samen voor zorgen dat deze abonnementen maximaal beantwoorden aan de behoeften van de werkgevers en de werknemers wanneer ze officieel op de markt worden gebracht.

Zo is het volgens de Raden bv. belangrijk dat de werkgever op een eenvoudige manier kan nagaan of het gebruik van de flexibele abonnementen overeenstemt met het gebruik ervan in het kader van het woon-werkverkeer wanneer ze uitsluitend daarvoor bedoeld zijn. De Raden vragen de NMBS om in de (technische) modaliteiten te voorzien die de werkgevers daartoe in staat stellen.

² Bedoeld worden : de flexibele abonnementen die recht geven op 10 reisdagen per maand en de flexibele abonnementen die recht geven op 80 of 120 reisdagen per jaar.

2.2.8 Het aanbod van flexibele abonnementen regelmatig evalueren en bijsturen waar nodig

Voor de Raden is het belangrijk dat het aanbod van flexibele abonnementen :

- afgestemd is op de realiteit van de arbeidswereld die voortdurend evolueert evenals op de systemen van telewerk die in volle evolutie zijn ;
- administratief eenvoudig beheerbaar is voor alle betrokken partijen (de werkgevers, de werknemers en de NMBS);
- beantwoordt aan de wijzigende behoeften van een maximaal aantal werkgevers en werknemers. Zo is het bv. niet uitgesloten dat er op een bepaald moment behoefte zal zijn aan flexibele abonnementen voor werknemers³ wiens aanwezigheid op de werkplek slechts een dag per week vereist is.

De Raden vragen dat de NMBS haar aanbod van flexibele abonnementen op regelmatige basis evalueert. Zo kan dit waar nodig worden bijgestuurd om afgestemd te blijven op de realiteit van de arbeidswereld en maximaal te kunnen blijven inspelen op de behoeften van de werkgevers en de werknemers.

2.3 Voorwaarden die inspanningen van de interprofessionele sociale partners vereisen

Om van de flexibele abonnementen van de NMBS een succes te maken, is het eveneens belangrijk dat er in het kader van het interprofessioneel sociaal overleg terugbetalingsregels voor deze abonnementen worden afgesproken.

³ Voor deze werknemers zijn de multivervoerbewijzen (Local multi voor kortere afstanden en Standard multi voor langere afstanden) volgens de NMBS de beste koop. Er dient evenwel te worden opgemerkt dat deze vervoerbewijzen administratief omslachtig zijn voor zowel de werkgever als de werknemer.